

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Mihai Chiriac,
Maestru în Artă

Sumar

CRISTINA CATEREV

Tatăl lui Guguță, omagiat la Muzeul național de literatură
„Mihail Kogălniceanu”1

MARIANA COCIERU

In memoriam: Ion Daghi — vocația de artist plastic,
monumentalist și pedagog4

ION DOMENCO

Suntem un neam, un grai, o istorie, un cântec9

ȘTEFAN SOFRONOVICI

Minciuna—fărădelegea—războiul10

ELENA BARBOS-BALINSCHI

Mihai Chiriac, promotor al valorilor coregrafice12

PAVEL POPA

„Mi-e dor de fericire...”14

MARIA MUCHI

Biblioteca & comunitatea22

DUMITRU APETRI

Figura înțeleptului în filosofia antică23

ANA IACHIMOVSCII

Brânza de oi ... ca la Curtoia cop. 3

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală

dr. hab. Victor Ghilaș

dr. Mariana Cocieru

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Gheorghe Nicolaescu,
muzicolog

Vizitați site-ul

www.casadeCreatie.md

Acest site reprezintă mijlocul tehnic, care ne permite să ogindim și să arhivăm activitatea cultural-artistică de amatori și a meșterilor populari din republică.

Site-ul conține **arhiva digitală a revistei Realități Culturale**, disponibilă gratuit.

Compartimentul **Librărie** prezintă informații privind literatura metodică-științifică, de artă autohtonă și universală, necesară pentru instituțiile primare de învățământ artistic din republică.

Rubrica **Evenimente culturale artistice** va ține la curent cititorul cu diverse evenimente din viața culturală a țării, contribuind la promovarea și popularizarea culturii naționale.

În curând, pe site va fi disponibilă o **hartă interactivă** a satelor, raioanelor și zonelor folclorice.

Societatea culturală

Casa de Creație a Republicii Moldova

Proiectul „Realități Culturale”

Telefoane: (022)20-25-53, 069392909 (Ion Șarban)
Mob.: 069 39 24 98 (Pavel Popa, redactor-șef)

E-mail: casadeCreatie@gmail.com

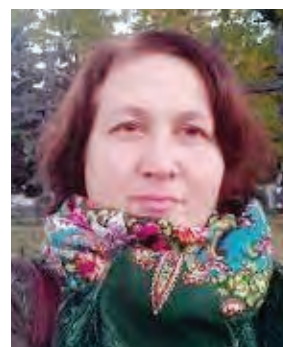
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiile 338,
Paginare și machetare: Igor Condrea

ISSN 1857-4424

Tatăl lui Guguță, omagiat la Muzeul național de literatură „Mihail Kogălniceanu“

Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu“ i-a dedicat scriitorului Spiridon Vangheli, la împlinirea venerabilei vârste de 90 de ani, mai multe activități. Acestea au demarat pe 14 iunie cu o expoziție stradală, purtând genericul „În lumea lui Guguță“. Pe cele nouă planșe expuse pe gardul de epocă din fața muzeului sunt imprimate coperțile cărților, publicate de Spiridon Vangheli de-a lungul anilor, o parte din ilustrațiile la opera maestrului, realizate de Alexandr Hmelnițki și Igor Vieru, care se păstrează în colecția „Arte plastice“, dar și citate, și fragmente din scrisorile expediate de copii lui Guguță și tatălui său. La eveniment au fost prezenți muzeografi, cercetători științifici, scriitori, dar și simpli trecători, care se opreau și priveau cu uimire la operele expuse, exprimându-și admirația pentru ingenioasa idee a muzeului de a „ieși în stradă“.

CRISTINA CATEREV,
ȘEFA SECȚIEI PATRIMONIULUI,
MNLK

A doua activitate a fost expoziția-replică, inaugurată în „Sala galbenă“, în care sunt expuse lucrările originale, care au stat la baza expoziției stradale. În debutul evenimen-

tului, directorul general al muzeului, doctor habilitat Maria Șleahțișchi, i-a adresat omagiatului următoarea urare: „Îi dorim sănătate, ani buni, bucurii maestrului Spiridon Van-

gheli, cei dragi să-i fie aproape, și cititorii să-l citească cu și mai mult drag, de cum l-au citit până acumă“, după care a continuat: „Noi îl prețuim, îi apreciem opera, apreciem contribuția dumisale la dezvoltarea nu doar a literaturii pentru copii din Republica Moldova, ci și a literaturii române în general și prin impactul lui la dezvoltarea literaturii universale pentru copii.

Spiridon Vangheli este unul dintre cei mai traduși scriitori din lume. El a creat nu doar un personaj memorabil care este Guguță, (și expoziția noastră se numește „În lumea lui Guguță“), a creat nu doar în interiorul literaturii. Spiridon Vangheli a

creat o marcă a anilor '60, '80, care este Guguță și care nu este doar un personaj, ci este și o denumire de teatru (Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță”), și numele unei ciocolate... Guguță a devenit o marcă a culturii și o marcă a acelei civilizații pe care o avem și astăzi. Avem editura „Guguță”, parcul „Guguță”, biblioteca „Guguță”...

Copilăria multor generații a însemnat deschiderea unei cărți, precum este „Băiețelul din coliba albastră” sau „În țara fluturilor”. În conștiința generațiilor care s-au inspirat din cărțile lui Spiridon Vangheli, personajele lui, lumea pe care a creat-o el are un loc aparte, e o verigă, un element esențial din ființa noastră culturală și literară”, a conchis scriitoarea Maria Șleahțișchi.

Curatorul expoziției, Margareta Curtescu, scriitoare, doctor în filologie, cercetător științific a relevat

următoarele: „Astăzi Spiridon Vangheli a devenit nonagenar și noi inaugurăm două expoziții, dedicate scriitorului la „vârsta cea fericită”, vorba lui Ion Creangă. Opera lui Spiridon Vangheli acoperă literatura marilor scriitori anteriori. El vine cu literatura pentru copii, continuând literatura marilor scriitori anteriori care au explorat acest univers al copilului. Spiridon Vangheli a continuat o frază a lui Ion Creangă, - „Ce-i pasă copilului când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții?” Cărțile lui sunt proiecții ale lumii sale trăite, ale lumii sale netrăite, nerealizate. Spiridon Vangheli este copilul generațiilor '30, '40, care a avut o copilărie marcată de evenimente tragice, prin care a trecut și care s-au regăsit în cărți precum e și cea intitulată „Copii în cătușele Siberiei”.

Am selectat pentru această expoziție opere ce au marcat copilăria multor generații. Planșele redau, preponderent, fragmente din povestirile incluse în cartea „Isprăvile lui Guguță”: „Ploaia s-a dus prin grâu, iar băiețușul s-a întors cu hăinuțele ude în sat. Mamele deschideau ferestrele, că peste curtea lui Guguță răsărise curcubeul. Cocoșul, urcat pe coteț, nu știa cum să se cațare pe curcubeu și să-i tragă un cucurigu, coala, de să-l audă găinile de pe tot globul!...”.

Scriitorul Emil Galaicu-Păun a amintit: „Sunt născut într-un an cu băiețelul din coliba albastră (1964),

suntem frați gemeni. E o coincidență fericită... În Chișinău a fost înălțat un monument dedicat lui Guguță, care mi se pare prea terestru, căci el merită un monument aerian, într-un spațiu încăpător... Doar el are o căciulă sub care încapă tot satul său, toată țara s-ar putea să încapă.

Scriitorii din generația lui Spiridon Vangheli, a lui Grigore Vieru, care nu doreau să plătească tribut ideologiei comuniste în operele lor, s-au dedicat literaturii pentru copii, mult mai puțin cenzurată decât cea pentru adulți. Este uimitor cum a intuit Spiridon Vangheli, cum a reușit el să reînnoade firul firescului literaturii prin textele pentru copii. A fost o intuiție extraordinară de a veni cu lumea copilului pe lângă literatura ideologică chiar de la prima sa carte „În țara fluturilor”, apărută în 1962, înaintea cărții „Băiețelul din coliba albastră”. Spiridon Vangheli are o lume de personaje firești, care au căpătat o dimensiune aparte în literatura pentru copii, asemeni unui simbol. Se observă cum această intuiție a lui Spiridon Vangheli se umanizează în literatura noastră. E o literatură firească, cu un limbaj aparte, e o decupare a realității, pe care o găsim și în cartea „Băiețelul din coliba albastră”, a mai spus scriitorul.

În expoziția din „Sala galbenă” ne-am propus să aducem în fața vizitatorilor și schițe ale ilustrațiilor pentru cărțile lui Spiridon Vangheli. Printre grafica lui Alexandr Hmel-

nițki, bunăoară, am găsit o schiță, în partea de jos a căreia este scris: „Саша, а если одеть здесь Гугуца в царской одежде?“ cu semnătura lui Spiridon Vangheli și: „Посмотри, конская оглобля должна быть выше, тогда и дуга будет не такой большой!“, cu semnătura lui Alexandr Hmelnițki, dovadă a unei strânse colaborări dintre scriitor și ilustrator.

A doua zi, pe 15 iunie, în cadrul proiectului Muzeu educațional, colaboratorii muzeului au mers în deplasare la picii de la Creșa-grădiniță „Lăcrămioară“ din satul Puhoi, raionul Ialoveni. Acolo, sub „Căciula lui Guguță“ din curtea grădiniței, a fost vernisată o expoziție de carte de Spiridon Vangheli, însoțită de lecturi

din opera maestrului și de exerciții de desen, „Colorează-l pe Guguță“. La eveniment au participat Andrei Langa, șeful secției de Literatură română contemporană, Cristina Cătereș, șefa secției Patrimoniu, Veronica Boldișor, muzeograf și Nicolae Curoșu, custode superior.

Gazde primitoare au fost cadrele didactice în frunte cu doamna director Natalia Țurcanu și, desigur, micuții care ne-au informat că văd pentru prima oară scriitori și pictori „în carne și oase“ și care ne-au rugat să-i transmitem tatălui lui Guguță, scriitorului Spiridon Vangheli, multă sănătate și că ei, copiii de la grădinița din Puhoi, când vor mai crește un pic și vor merge la școală, neapărat îi vor scrie scrisori.

Voi încheia această succintă relatare de la evenimentele Muzeului Național de Literatură, dedicate maestrului Spiridon Vangheli, cu o apreciere a criticului și istoricului literar Eugen Simion: „Prozatorul Spiridon Vangheli are fantezie, are o limbă frumoasă și umor de bună calitate. E un scriitor din familia nobilă a lui Ion Creangă, ivit prin părțile Bălților, acolo unde miturile vechii lumi rurale luptă cu tragediile unei istorii sălbatice“.

Abonarea la revista „REALITĂȚI CULTURALE” pentru anul 2022

poate fi făcută la toate oficiile poștale

In memoriam: Ion Daghi — vocația de artist plastic, monumentalist și pedagog

DR. MARIANA COCIERU

Pictorul, monumentalistul și profesorul Ion Daghi a fost și va continua să reprezinte pentru posteritate o personalitate distinctă în lumea artistică, care a reușit să se afirme pe deplin „în mai multe direcții diferite după conținut și să producă valori la fel de prețioase în toate la nivel de cultură națională românească” (Isidor Doctoreanu), apreciat îndeosebi grație pasiunii incommensurabile pentru creația artistică a poetului ro-

mân Mihai Eminescu. A avut peste 20 de expoziții personale în diverse instituții din Chișinău: Biblioteca „Onisifor Ghibu” din Chișinău (1996, 1999, 2004, 2010), Uniunea Scriitorilor din Moldova (1997), Primăria municipiului Chișinău (1999), Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, or. Chișinău (2000, 2012, 2020), Biblioteca „Transilvania”, or. Chișinău (2000), Casa Naționalităților, or. Chișinău (2000), Centrul

Academic Internațional „Eminescu”, or. Chișinău (2000, 2013), Galeria de Artă „Casa Cărții”, or. Iași, România (2001), Muzeul Literaturii Române, or. Iași, România (2002), Galeria de Arte Plastice, or. Moinești, România (2003), Universitatea „George Bacovia”, or. Bacău, România (2003), Casa Limbii Române „Nichita Stănescu”, or. Chișinău (2010), Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, or. Chișinău (2011), Academia de Științe a Moldovei, or. Chișinău (2012), Biblioteca Națională a Republicii Moldova (2015), Muzeul de Istorie, Artă și Etnografie, or. Cimișlia (2018) etc. și peste 50 de participări în grup la diverse expoziții, tabere de creație, manifestări științifice din Moldova, Tatarstan, Rusia, Estonia, Georgia, România, Ucraina, Germania, Franța, Italia, Belgia, Israel, Arabia Saudită. Ultima expoziție personală, consacrată creației lui Mihai Eminescu, intitulată „Eminesciana plastică”, ciclul „Natură, dragoste și flori”, a avut loc la 13 februarie 2020, la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”. Mai multe detalii despre acest vernisaj de artă plastică le-am

aflat lecturând un interviu recent al protagonistului „Arhivei de voci”: „Acesta este cel de-al doilea ciclu de lucrări dedicate lui Eminescu. Primul a fost compus tot din 39 de lucrări, inspirate din filosofia eminesciană, dintre care opt le-am inclus și în expoziția de față. Sunt preocupat de filosofia eminesciană încă din anul 1960, fiindcă filosofia ocupă toate direcțiile gândirii, în toate un-dele, atât socială, politică, cât și științifică, pedagogică etc. Toate acestea le cuprinde Eminescu. Este un geniu care nu se repetă în lume” [1]

În egală măsură, notorietatea a obținut-o și grație celor peste 30 de lucrări monumentale: mozaicuri, picturi paretale, vitralii, care întregesc decorul mai multor instituții din țară și din afara ei (Rusia, Ucraina). Printre acestea specialiștii menționează pictura paretală „Țăria viței” de la Muzeul Întreprinderii „Kvint” din Tiraspol (2007), seria de compoziții de pictură paretală pentru Sala Biosferei „Omul și natura” de la Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău, executată în anul 1990 la solicitarea administrației instituției muzeale. Lucrările sale se păstrează în colecții publice și private din Belgia, Franța, Germania, Israel, România, Rusia, Ucraina ș.a.

Renumitul plastician s-a născut la 16 august 1936, în comuna Olișcani, județul Orhei, România (azi, raionul Șoldănești, Republica Moldova), în familia lui Andrei și Ecaterina (Micu) Daghi, care au crescut 6 copii: Tudor, Eugenia, Boris, Valea, Ion, Artiom.

Localitatea de baștină a maestrului Daghi a fost atestată în vechile hrisoave la 20 decembrie 1437 cu denumirea „satul lui Oleșco”, care aparținea panului Mihail de la Dorohoi. Ceva mai târziu, satul Olișcani trece în custodia cărturarului Grigore Ureche. După plecarea la cele veșnice a ilustrului cronicar, o jumătate din moșie este cumpărată de căpitanul de Soroca Vasile Mârzacul.

Potrivit legendei satului pe care ne-a relatat-o Ion Daghi, numele satului „s-ar trage” de la o femeie cu numele Olea/ Olița, care locuia în pădurea de pe această moșie și era

vestită ca vraci popular. Culegea plante medicinale și făcea diverse tincturi și alifii cu care tămăduia lumea căzută în boală.

Maestrul Daghi ne-a relatat că viața neamului se trage de la răsărbunelul Constantin Daghi care a avut 14 copii și a fost trimis de Ștefan cel Mare să locuiască în această parte de Prut.

Prenumele de botez Ion i-a fost atribuit prin moștenire, potrivit tradiției populare de acordare a prenumelor destul de răspândită la români. Născut în România Mare, Ion Daghi își aduce aminte cu mult drag și nostalgie de copilăria sa. A fost cea mai frumoasă perioadă din viață, când a învățat primele cântece și poezii la manifestările sociale ale satului (hore, clăci, șezători): „cântam împreună cu alți săteni melodii pe versurile lui Eminescu: „De ce nu mi vii”, „Mai am un singur dor”, „Pe lângă plopii fără soț...”, dar declamam și „Revedere”, „Dorința”, „La steaua” etc. Cel mai straniu era că eu nu cunoșteam titlurile acestor opere și nici autorul lor” (abia în 1953 va afla că autorul versurilor este Mihai Eminescu) [2].

A mers în clasa întâi în anul 1942 în școală românească. Apoi când au venit „eliberatorii” ruși, a fost nevoit să reia de la început școala. Prin anul 1949, când avea doar 13 ani, a simțit pe propria piele ororile regimului totalitarist instaurat în Basarabia, a foametei organizate pentru

a distruge populația românească. Își amintea cu groază de acea zi când o vecină a pășit pragul casei și a anunțat-o pe maică-sa Ecaterina că mașina care încarcă oameni e în sat, și că a auzit că vor trece și pe la ei. Copilul Ion a fost nevoit să se ascundă timp de două săptămâni prin păduri și vii, fără hrană, doar cu apă și sare.

După finalizarea studiilor la Școala Medie din satul Olișcani, a luat decizia să-și încerce norocul la Chișinău, la Școala de Arte Plastice „Ilia Efimovici Repin” (1951/1952?-1960), Secția „Desen, pictură, compoziție”. Aici a studiat arta desenei, pictura și compoziția, precum și un curs teoretic de artă plastică, în clasa profesorului Rostislav Ocușco, tatăl căruia, Vladimir Ocușco, a participat la reorganizarea instituției și

a diriguit-o timp de 22 ani. I-a avut colegi pe Vasile Covrig, Vasile Toma, Elena Bontea, Elena Rotaru, care mai târziu au devenit nume notorii în arta plastică din Basarabia.

Între 1956—1959 a fost înrolat să-și facă serviciul militar în armata sovietică. După demobilizare și-a continuat studiile la Școala de Arte Plastice „Ilia Efimovici Repin”.

În perioada 1960—1962 a activat în calitate de profesor la o școală de arte în orașul Râbnîța. După doi ani de activitate pedagogică, aflat într-o perioadă de căutări, a decis să-și continue studiile. A fost în vizită la instituțiile superioare de învățământ din Leningrad, Moscova, dar nu a fost încântat de condițiile ce i se propuneau. În cele din urmă, a ales să studieze la Academia de Arte și Design din Harkov, Ucraina, la Facultatea de Design interior (1962—1967), în clasa profesorului Vasilii Dmitrievici Ermilov. Cu un an înainte de a absolvi facultatea, prin anul 1966, s-a căsătorit cu soția Tamara, care intrase la Facultatea de Biblioteconomie. După finalizarea studiilor, a făcut trei luni de practică la Moscova. Chiar dacă a avut oferte de a se angaja la Harkov și la Moscova, a luat decizia să revină acasă.

În 1967 a fost angajat ca tânăr profesor de artă decorativă la Școala de Arte Plastice „Ilia Efimovici Repin” (din 1991, Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”). Tot atunci a debutat cu pictura „Bucuria muncii” la Muzeul

Național de Artă al Moldovei.

Începând cu anul 1969 a activat și la Fondul Artiștilor Plastici, la invitația lui Aurel David, unde a realizat mai multe picturi și lucrări monumentale, printre care pictura parietală „Istoria satului” pentru Biserica-muzeu din satul Moara de Piatră, Drochia (1969); vitraliul mat „Instrumente muzicale” pentru Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neagă”, Chișinău (1972); două compoziții în vitraliu „Covoarele Moldovei” pentru EREN din Moscova, Rusia (1976); pictura parietală „Istoria curentului electric” pentru Combinatul de învățământ „Moldglavenergo”, azi — Centrul de Instruire al Întreprinderii de Stat „Moldelectrica”, Chișinău (1977); vitraliul cromatic „Dulceața nectarului”, Florești (1978); mozaicul „Razele dimineții”, Coblevo, Ucraina (1979); mozaicul „Sala voievozilor” pentru Școala „Meșterul Manole”, Chișinău (2000); pictura parietală

lă pentru Internet Club, Chișinău (2002); pictura parietală „Ornamente Bizantine” pentru Mănăstirea Căpriană (2005); pictură și mozaic în localul „Vinurile Moldovei”, Cricova (2006); mozaicul bizantin de pe frontonul Bisericii „Sfântul Nicolae” din Basarabeasca (2010).

Din 1980 a fost acceptat ca membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova. Între 1988—1990 a fost competitor la Departamentul de Arte și Design al Academiei de Științe Pedagogice a URSS, avându-i în calitate de conducători științifici pe Liubovi Sevankova Rostovțev și Mihail Clima (Gescu). În anul 1990 a obținut titlul științific de doctor în pedagogie și conferențiar universitar. A activat în calitate de profesor la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea de Arte Plastice și Design, între anii 1979—2001, iar din 2001 — la Universitatea Tehnică din Moldova (Departamentul Design Industrial și de Produs, Facultatea de Inginerie Mecanică, Industrială și Transporturi), unde a predat disciplinele „Coloristica”, „Creația” și „Compoziția”. Sub îndrumarea teoreticianului Ion Daghi au fost susținute mai multe teze de doctorat, masterat și licență.

Pasiunea pentru creația lui Eminescu l-a urmărit încă din copilărie, ne-a mărturisit plasticianul în interviul pentru Proiectul Național „Arhiva de voci: interviuri cu personalități din domeniul culturii”. I-a învățat poeziile încă de pe băncile școlii, atunci când l-a școală încă se studia Eminescu, apoi au urmat timpuri grele, de școală sovietică, perioadă

Filozofie, 1998, ulei pe pânză

Ascensiune, 2004, ulei pe pânză

Ontogeneză lirică, 1997, ulei pe pânză

în care creația poetului a fost interzisă, iar el, copil fiind, i-a purtat un dor aparte. Își amintea cu nostalgie că în anul 1953 fericirea i-a surâs, s-a întâlnit cu un evreu care avea ascuns sub haină un volum de versuri ale renumitului poet. După o lungă discuție cu evreul, studentul Ion a reușit să o achiziționeze, plătind pentru ea ultimii bani din bursă. Momentul acesta i-a marcat enorm viitorul în calitate de plastician: „am cumpărat cartea și citeam pe ascuns. Am început de atunci să citesc și, când m-am aprofundat serios în conținut și esența eminesciană, am descoperit că mai mare universitate, mai ample cunoștințe despre existența omului pe fața pământului, nu există” [3].

Această pasiune a maestrului a fost materializată în două cicluri a câte 39 de lucrări, numărul 39 fiind unul sugestiv, câte o lucrare din fiecare ciclu pentru fiecare an de viață al poetului. Picturile din primul ciclu, realizate pe pânză, în ulei și în tempera, oglindesc viața și creația lui Mihai Eminescu din perspectivă filosofică: ontologie, geneză, trecerea timpului, dor, efemeritate și veșnicie; „al doilea e natură, dragoste. Am vrut să-l fac și pe al treilea, social, dar cred că deja e târziu, fiindcă acum dau prioritate pedagogiei.

Scriu o lucrare fundamentală, bazele sistemelor metodologice de predare. Am 60 de ani de experiență în pedagogie. Trec anii repede. Și eu nu-s vinovat” [3].

Ciclurile de pânze din colecția autorului „Eminesciana plastică” au devenit cunoscute în întreaga lume și au avut numeroase ecouri în presă și aprecieri din partea criticii de artă din întreaga lume. Chiar și denumirile lucrărilor exprimă sugestiv mesajul ideatic și estetic eminescian pe care plasticianul a încercat să-l redea cu multă măiestrie și profesionalism în fiecare operă. Nominalizăm câteva: „Valul vieții” (prima lucrare, executată în 1966—1967), „Auzi prin stropii ploii”, „Ontogeneză lirică”, „Explozii sentimentale”, „Apeiron”, „Enigma existenței noastre”, „Întrepătrunderea lumilor”, „În abis”, „Printre lumini”, „Din neant în veșnicie”, „Racordare”, „Lumina cugelor sacre”, „Nebuloasa Eminescu”, „Dincolo de voi”, „Val conceptual”, „Intercalarea dimensiunilor”, „Dor de viață”, „Cumpăna vieții”, „Al codrului vis feeric”, „Cărări eminesciene”, „Ascensiune”, „Abandon”, „Oază cosmică”, „Copilărie”, „În iureșul aspirațiilor”, „Regretul amintirilor” etc. Analizându-i lucrările, scriitorul Nicolae Dabija remarcă: „Dacă ar fi

posibil ca Eminescu să vadă aceste opere plastice, cu siguranță s-ar recunoaște în comentariile picturale ale operelor sale făcute de maestrul Ion Daghi” [4, p. 32]. O apreciere meritorie a colecției a făcut-o colegul și pictorul Gheorghe Vrabie care consideră că „Tablourile lui Daghi conțin o gamă redusă la un segment mai restrâns al spectrului cromatic, iar în altele sunt cuprinzătoare, extinzându-se de la cele mai întunecate culori și tonuri de albastru, maroniu, indigo și negru până la cele mai fine nuanțe cromatice și tonale de azuriu verde, galben, roz și alb. Și într-un caz, și în altul ele exprimă, în simboluri și alegorii, trăiri sufletești cu semnificații divine” [5].

Copiile digitale ale creațiilor au fost incluse în albumul color „Eminesciana plastică”, care a cunoscut câteva ediții, inclusiv în limba franceză „L'Eminescienne plastique” (Paris, 2010). În anul 2015, albumul a fost premiat la Salonul Internațional de Carte din Chișinău, iar în 2016, la Botoșani, România, a fost decorat cu Medalia „Teiul de aur”.

De asemenea, lucrările pe teme eminesciene ale maestrului au ilustrat și câteva antologii de poezie, semnate de Victor Teleucă: „Răsărit de Luceafăr”, „Mollis Davia”, „Car

Regretul amintirilor, 2002, ulei pe pânză

frumos cu patru boi"; dar și volumul „Eminescu în captivitatea „nebuni-ei,” de Teodor Codreanu.

În 2019, o delegație de la o universitate din Nicosia, Cipru, fascinați de profunzimea lucrărilor maestrului Ion Daghi, a cumpărat mai multe lucrări pe tema operei lui Eminescu, tablouri care au fost expuse într-un spațiu special din muzeul instituției de învățământ superior.

Palmaresul științific al maestrului Ion Daghi cuprinde peste 90 de articole, lucrări metodice, științifico-didactice, manuale, monografii, care prin tematica lor inovatoare au contribuit la crearea unui nou sistem de predare a disciplinelor de arte decorative și design. Volumul său „Compoziția decorativă frontală” apărut în 2010, este considerat și astăzi cel mai bun manual de arta plastică contemporană din Republica Moldova. De asemenea, și manualul „Compoziția decorativă volumetrică”, editat în 2013, este unic prin tematică atât la noi, cât și în Europa.

În semn de omagiu pentru întreaga activitate de pedagog, plastician, monumentalist și cu prilejul aniversării a 50 de ani de activitate creativă și pedagogică a distinsului artist plastic, profesorul Isidor Doc-toreanu a editat în anul 2012 albu-

mul „Ion Daghi, pictor, pedagog, monumentalist”.

În viața de familie s-a considerat un om împlinit, având-o alături pe soția Tamara care l-a sprijinit mereu. Împreună au dat naștere a doi fii: Andrei și Oleg. Andrei este designer, iar Oleg activează în domeniul comerțului industrial.

Pe parcursul anilor, activitatea plasticianului și teoreticianului Ion Daghi a fost apreciată cu diverse distincții și premii: Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1974, 1983, 1996, 2002); medalia „Excelența în muncă” (1977); insigna „Eminent al URSS în instruirea cadrelor didactice” (1987); medalia „Veteran al muncii” (1988); Premiul Ministerului Culturii al Republicii Moldova (1990, 1994, 1996, 2005); medalia „Meritul Civic” (1966); medalia „Mihai Eminescu” (2008); ordinul „Gloria Muncii” (2011); medalia „Mihai Greucă” a Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (2020).

În mediul lumii artistice și plastice a fost cunoscut și pentru pasiunea de a scrie versuri cu diferite ocazii, pe care nu le-a publicat niciodată, considerând că în primul rând era artist și pedagog, dar nu poet... A fost un profesor care a pus

accentul pe filosofia existenței, îndemnându-și discipolii să mediteze asupra originii lucrurilor, să explice culorile și ce semnifică acestea. A pus preț pe formarea și dezvoltarea gândirii creative, căci „în design și arta decorativă nu se face nimic fără gândire corectă”. Lecțiile dumnealui au fost orientate pe dezvoltarea logicii, a gândirii, „căci fără ea nu ai ce căuta în cultură”. Potrivit maestrului, omul de creație trebuie apreciat și susținut în societatea actuală, căci „atitudinea cu care acesta este tratat [în prezent] e o crimă, din cauza asta nu se dezvoltă cultura, ne pierdem tradițiile, moștenirea, patrimoniul nostru național”... [6].

La 26 mai 2022, inima plasticianului Ion Daghi a încetat să mai bată, plecând în eternitate, spre stelele lui Eminescu...

Drum lin, Maestre...

Referințe bibliografice:

1. Daghi, Ion. „Eminescu este infinit în spirit și forme”. În: „Limba română”. 2010, anul XX, nr. 1-2. Mod de acces: <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=825>.
2. Agenția Informațională de Stat „Moldpres”. „Artistul plastic Ion Daghi și-a expus lucrările la Centrul „C. Brâncuși,””, 13 februarie 2020. Mod de acces: <https://www.moldpres.md/news/2020/02/13/20001275>.
3. Roșcovanu, Nadejda. „FOTOREPORTAJ // Pictorul Ion Daghi, la 84 de ani, mai tânăr decât mulți dintre noi”. Mod de acces: <https://www.jurnal.md/ro/news/a91b3c86dffa3b94/fotoreportaj-pictorul-ion-daghi-la-84-de-ani-mai-tanar-decat-multi-dintre-noi.html>.
4. Codreanu, Daniela. „EMINESCIANA PLASTICĂ. Ciclu filosofic. / L'EMINESCIENNE PLASTIQUE. Ion Daghi. Chișinău: Ed. Universul, 2015, 112 p”. În: „Noi: revistă pentru copii și adolescenți”. 2015, nr. 12, p. 32.
5. Gaiber, Ecaterina. „O jumătate de secol pe aripile picturii”. În: „Ziarul de Gardă”. 29 septembrie 2012. Mod de acces: <https://www.zdg.md/reporter-special/oameni/cea-mai-selecta-eminesciana-de-la-galeria-c-brancusi/>.
6. „Maestrul Ion Daghi — 85”, 16 august 2021. Mod de acces: <https://utm.md/blog/2021/08/16/maestrul-ion-daghi-85/>.

Suntem un neam, un grai, o istorie, un cântec

ION DOMENCO

Comuna Moșna din județul Iași și satul Capaclia din raionul Cantemir desfășoară, împreună, pe parcursul lunii iunie, Festivalul Moldovenilor, cu implicarea primarilor localităților, colectivelor folclorice de pe ambele maluri ale Prutului. Prima parte a evenimentului, ghidat de primarii Georgel Popa și Ilie Stăvilă, a avut loc pe 12 iunie la Moșna, unde a participat o delegație din Capaclia, iar peste o săptămână — în aceeași componență — la Capaclia.

„România—R. Moldova! Moșna-Capclia! Suntem un neam, un grai, o istorie, un cântec!”, a răsunat duminica trecută pe scena de la Capaclia. Pe lângă ansamblurile din cele două localități, pe scena Festivalului au urcat nume cunoscute ale muzicii populare din România și R. Moldova, precum Constantin Bahrin, Ion Paladi, Silvia Zagoreanu, Alexandru Cucu, ansamblurile „Clopoțel” și „Sânzâienele” din Capaclia, ambele ghidate de Pavel Bahnaru, tineri interpreți din sat, precum și colectivul de dansatori „Mocăncuța” din satul Cociulia.

Primarul satului Capaclia, Ilie Stăvilă, a comunicat că și de astă dată, Festivalul Moldovenilor, s-a transformat într-un veritabil spectacol de joc și cântec popular, demonstrare a portului popular românesc. Localitățile Moșna din județul Iași și satul Capaclia din raionul Cantemir au accesat în anul 2020 un proiect de cooperare transfrontalieră prin intermediul Programului Operațional Comun România-Republica Moldova, cu finanțare prin Instrumentul European de Vecinătate, care vizează promovarea culturii locale și păstrarea patrimoniului istoric din teritoriile beneficiarilor implicați.

În adresarea sa către cei prezenți, primarul Ilie Stăvilă a menționat următoarele: „Ne bucurăm mult că actuala ediție a Festivalului a consolidat colaborarea dintre satul Capaclia și comuna Moșna, această apropiere capătă culoare și confirmare. Participăm cu drag cu grupurile folclorice „Sânzâienele” și „Clopoțel” la acest Festival, la alte activități ce valorifică tradițiile moldovenilor de pe malurile Prutului. Mulțumim domnului primar Georgel Popa, co-

lectivelor folclorice, interpreților de muzică populară de dincoace și de dincolo de Prut, pentru implicare, pentru promovarea tezaurului folcloric autentic. Am rămas încântați de vizita în comuna Moșna, care are un patrimoniu cultural ce include monumente, manuscrise și tradiții culturale. Totodată, avem și noi, în Capaclia, tradiții culturale ce merită a fi promovate. Mă refer aici nu numai la împătimitii de cântec și dans, veritabile talente de tineri interpreți din Capaclia, dar și la frumoasele noastre tradiții, locurile turistice ce merită aa fi vizitate și promovate, cum sunt faimoșii Codri Tigheci, cu o variată și bogată faună și floră, Fântâna Zânelor, cu apă ca lacrimă, ș.a., or, legăturile dintre cele două entități constituie o oportunitate excelentă pentru dezvoltarea instrumentelor/ metodelor din vechi timpuri pentru a atrage atât tinerii spre tradiții, cât și admiratorii de a vizita obiectivele turistice. Sperăm mult ca relațiile bilaterale să ajute ambele unități administrativ-teritoriale în soluționarea problemei comune: dezvoltarea patrimoniului

local prin intermediul tinerilor și al turiștilor“.

La rândul lor, oaspeții din Moșna s-au arătat satisfăcuți de dorința locuitorilor satului Capaclia de a păstra și promova inestimabilul tezaur folcloric al neamului. Primarul de Moșna, Georgel Popa, a declarat: „Am moștenit de la înaintași un patrimoniu cultural extrem de valoros și avem datoria de a-l face cunoscut și de a-l duce mai departe. Ne-am propus un obiectiv nobil, de durată — conservarea și protejarea patrimo-

niului cultural și promovarea zonei transfrontaliere România — Republica Moldova. Localitățile noastre sunt două localități retrase, cu particularități similare, care găzduiesc adevărate perle naționale — Cetatea geto-dacică din Moșna, biserica Sfinții Voievozi Moșna, Rezervația naturală Codrii Tigheciului, ș.a., care merită să fie vizitate. Atât istoria, cât și cadrul geografic, au generat tradiții și obiceiuri similare în cele două comunități locale. Acest fapt generează necesitatea creării unei baze de date

care să includă patrimoniul cultural și istoric al celor două comunități, să cunoască și să promoveze patrimoniul cultural și istoric local. În acest sens avem nevoie de implicarea autorităților publice, comunităților locale care au șansa de a beneficia de moștenirea unui patrimoniu și a unor tradiții culturale pentru a dezvolta noi proiecte cultural-artistice. Există idei suficiente, important e să coincidă și viziunea celor care conduc astfel de comunități“.

Minciuna — fărădelegea — războiul

ȘTEFAN SOFRONOVICI,
SCRIITOR, SPECIALIST CAIE

De veacuri minciuna și fărădelegea, aceste păcate biblice de moarte, au stat în capul mesei în acele imperii care de-a lungul istoriei au cucerit și au stăpânit popoare. În ziua de azi, în vecinătatea noastră, minciuna și fărădelegea mai stau în capul mesei în Federația Rusă și în unele tinere state din sfera ei de influență. Aceasta s-a văzut încă demult pentru cei care au ochi să vadă, pentru cei care privesc lumea în zbuciumul ei nu doar cu cei doi ochi, dar și cu ochii minții.

Cu circa 150 de ani în urmă Mihai Eminescu, redactor la ziarul *Timpul* (anii 1877—1883), scria despre fățarnicia Rusiei Imperiale, care a anexat Basarabia în anul 1812. În articolul *Tendințe de cucerire*, publicat în ziarul *Timpul* din 7 martie 1878, Eminescu arăta fața adevărată a Imperiului Rus, care a purtat mai multe războaie de cucerire cu Poarta Otomană pe teritoriul Țărilor Românești- Moldova și Valahia

— cu titlu de *eliberare*, dându-se drept *binefăcător* și *eliberator*.“ Războiul, scria poetul, a fost declarat Porții pentru a elibera pe creștini — în formă — în fond însă pentru a cuceri întreg Imperiul Otoman într-un mod care să poată fi înghițit, mai de voie, mai de nevoie, de Europa. După Turcia urmează Imperiul Habsburgic, după dânsul cine mai știe cine. Scopul fictiv al războiului și scopul adevărat sunt diametral opuse.“

Adică Rusia spunea una, dar făcea alta.

Acele apucături imperiale de a spune una și a face alta, mai persistă și astăzi în Federația Rusă. Moștenitoarea juridică a URSS mai duce și acum o politică bazată pe minciună și dezinformare. Rusia își realizează interesele sale imperiale cu orice preț. Adică folosind și fărădelegea, ceea ce înseamnă încălcarea legii, nelegiuire. După căderea URSS, conducătorii Federației Ruse, în loc să-și ceară scuze de la țările

care și-au declarat independența pentru crimele săvârșite de regimul comunist dictatorial de ocupație pe parcursul a mai mult de jumătate de veac, ei luptă din răputeri împotriva tinerilor state, le zădărnicesc și le compromit libertatea. Le vor din nou dependente de Rusia, în locul ei siberian, în sfera intereselor sale, numită *lumea rusească*, care de fapt este o închisoare a popoarelor. Liderii cu ambiții imperiale de la Moscova nu admit independența popoarelor pe care le-au cucerit cândva. Ei nu admit nici independența noastră! Eu țin bine minte afirmațiile lui Lukianov de pe timpul lui Gorbaciov prin anul 1991 la postul unional de televiziune, când ne amenința pe noi, locuitorii din Republica Moldova: „Dacă Moldova va semna tratatul unional, va rămâne o singură republică. Dacă nu va semna, vor fi trei republici.“ Așa a apărut la noi „Transnistria“ și „Găgăuzia“, niște formațiuni artificiale, gândite și fabricate de Federația

Rusă, la Kremlin, dar propaganda rusă a indus opinia publică în eroare cu minciuni și dezinformații, precum că acestea ar fi legitime. Datorită minciunii și fărâdelegii care mai stau în capul mesei, la 2 martie 1992 Rusia a atacat Republica Moldova, chiar în ziua când la ONU era admisă ca tânăr stat. Despre acest război presa și posturile TV rusești au amăgit toată lumea că a fost un război civil între locuitorii Republicii Moldova de pe malul stâng al Nistrului cu cei de pe malul drept. Apoi au amăgit toată lumea că armata a 14 — a este una pacifistă. Dar armata aceasta a participat la lupte cu tehnică și soldați contra autorităților constituționale ale Republicii Moldova în războiul din 1992. Știm că acel război s-a încheiat cu semnarea păcii dintre președintele Federației Ruse Boris Elțin și președintele Republicii Moldova Mircea Snegur. Pe exemplarul de la Chișinău au rămas două semnături, iar pe exemplarul de la Moscova a apărut mai târziu și semnătura lui Igor Smirnov, liderul de atunci al administrației de la Tiraspol. Așa că tratatul de pace a fost falsificat! Încă o minciună, o falsificare și dezinformare. Multe minciuni și dezinformații a promovat în detrimentul nostru Federația Rusă de-a lungul anilor. Elțin a semnat la Istanbul retragerea armatei a 14-a până în anul 1999, dar ea stă și azi în casa noastră. Armată de ocupație cu titlu de armată pacificatoare! Ce fel de independență avem noi? Este ca și cum fiecare gospodar ar avea în casa lui un militar rus cu arma în mână. Ne mai putem noi numi liberi și independenți? Nu! Dar conducătorii noștri de 30 de ani ne tot spun că Republica Moldova este o țară independentă și suverană, iar noi că am fi oameni liberi. Oare așa este? Nu putem fi liberi cu armata a 14 -a de ocupație pe teritoriul țării! Este regretabil că și la noi în Republica Moldova minciuna și fărâdelegea au stat în capul mesei ani de zile. Mulți funcționari de stat corupți au devenit complici minciunilor și fărâde-

legilor împotriva propriului popor, furându-l și amăgindu-l. Pentru interesele lor meschine au comis crime grave, care ne costă sărăcie și dependență economică și politică față de Federația Rusă. Numai cât ne costă pagubele acestei societăți cu acțiuni majoritare rusești, care se numește *Moldova Gaz*? Peste 7 miliarde de dolari! Și nimeni nu răspunde! Alte miliarde furate din banii publici și nimeni nu răspunde! Judecătorii noștri, în loc să ne apere drepturile, ei îi apără pe cei care pradă poporul! Rușine!

Tot cu minciuna și fărâdelegea în capul mesei, cu 16 ani mai târziu Rusia a atacat Georgia în anul 2008, fabricând și acolo, ca și la noi, două republici separatiste: Abhazia și Osetia, apoi a invadat Ucraina în anul 2014, alipind Crimeia la Rusia, formând și acolo două republici separatiste : Lugansk și Donețk, după același scenariu din Republica Moldova și Georgia. Europa a înghițit și aceste minciuni și fărâdelegi! Și-a căutat de treburile ei. Europa se bucura de petrol și gaze rusești, de colaborare economică...Acum Putin și-a dat arama pe față. Tot cu minciuna și fărâdelegea în capul mesei, a pornit la 24 februarie 2022 un război împotriva Ucrainei. Atacul a început înainte de răsăritul soarelui, când lumea încă dormea. A procedat ca și Hitler în anul 1941. Ba mai rău decât Hitler, căci acela a pornit atacul vara, iar Putin a atacat iarna! Este frig de minus 10-12 grade și milioane de oameni pașnici și nevinovați îndură tragedia morții, îndură frigul și teroarea. Putin a amăgit și a sfidat Europa, de unde în schimbul gazelor a primit bani și tehnologii. Cu minciuna și fărâdelegea în capul lui și în capul mesei a spus lumii întregi mai mult de o lună de zile, că nimeni n-are de gând să atace Ucraina! Toată lumea vede acum tragedia poporului ucrainean, ca rezultat al minciunii lui Putin. Rusia bombardează orașele și populația pașnică mai mișelește decât fasciștii! Se organizează mitinguri anti război

în multe țări, multă lume susține poporul ucrainean: ONU, Uniunea Europeană, SUA ș.a. Peste trei milioane de refugiați au fugit din țară până acum, în a 20-a zi de război, lăsându-și casele, ca să scape cu viață! Durerea poporului ucrainean a ajuns în casele și în inimile noastre, în casele și în inimile lumii întregi! Circa o sută cincizeci de mii dintre ei și-au găsit adăpost și primire creștinească doar în Republica Moldova. Și mai mulți sunt în România, iar și mai mulți sunt în Polonia! Refugiații sunt primiți cu toată bunăvoința, cu multă grijă și compasiune, încât rămân plăcut surprinși. Apoi se duc mai departe în toată lumea. Dar nu prea vor să plece la frații lor, ruși și belaruși, care acum le invadează țara.

De la poporul rus ucrainenii așteaptă ajutor, dar nu prea se vede, căci poporul rus demult este izolat și dezinformat. Minciuna și fărâdelegea din capul mesei a ajuns în mințile a milioane de oameni, ținându-i în captivitate. Minciuna și fărâdelegea sunt de la Satana, de la cel rău și viclean. Adevărul și Libertatea sunt de la Dumnezeu! Este timpul ca și noi, cetățenii Republicii Moldova, să luptăm mai hotărâți cu minciuna și fărâdelegea, să nu le admitem nici în mințile noastre, nici în instituțiile statului. Trebuie să ieșim din prizoneratul minciunii și fărâdelegii, să alungăm minciuna și fărâdelegea din capul mesei, căci altfel nu vom mai ajunge să fim liberi. În evanghelia de la Ioan, capitolul 8, versetele 31-32, este scrisă spusa Mântuitorului Iisus Hristos către iudeii care au crezut în El: *Dacă rămâneți în cuvântul Meu, sunteți în adevăr ucenicii Mei; veți cunoaște adevărul, și adevărul vă va face slobози*. Să rămânem cu Dumnezeu, să cunoaștem Adevărul, să trăim în Adevăr și Libertate. Apoi să le și apărăm! Să ne rugăm Bunului Dumnezeu pentru pace și să nu acceptăm minciuna și fărâdelegea, aducătoare de sărăcie și nenorociri.

LA POPAS ANIVERSAR

Mihai Chiriac, promotor al valorilor coregrafice

Coregraf de vocație și pedagog cu o vastă experiență, dl Mihai Chiriac, Maestru în Artă, este recunoscut ca o personalitate distinctă în arta coregrafică, datorită implicațiilor și performanțelor sale în valorificarea patrimoniului etnografic prin intermediul ansamblurilor de muzică și dans popular pe care le conduce.

Mihai Chiriac în dansul țigănesc

Individualitatea sa e marcată de un har specific, spirit inovator, creativ, energic. Este perseverent, exigent, deschis, nostalgic, cu dor de locul unde s-a născut și a copilărit. Documentat în „Calendar Național 2021”, publicație cu caracter enciclopedic, editat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, ce cuprinde nume de referință din toate domeniile, al cărei pivot îl formează numele de personalități originare sau care au activat în Republica Moldova, precum și personalități din România; nume notorii din cultura și civilizația universală.

S-a născut la 29 iulie, 1962, în satul Olișcani din r. Rezina, azi Șoldănești, într-o familie numeroasă, cu 9 copii. A absolvit școala medie din satul natal (1969—1979). Fiind elev, din clasa a VII-a și până în clasa a X-a, de trei ori pe săptămână, a făcut

naveta Olișcani — Rezina (28 km), fiind membrul Ansamblului de dans popular „Florica”, condus de Nicolae Lupov (1975—1979). În perioada anilor 1981—1983 și-a efectuat serviciul militar în orașul Samarcand (Uzbekistan), apoi în regiunea Odessa, unde și-a început cariera coregrafică profesionistă, fiind artist interpret al ansamblului profesionist militar.

A studiat la Școala Republicană de Iluminare Culturală „Elena Sîrbu” din Soroca (1979—1984) (azi Colegiul de Arte „Nicolae Botgros”) la specialitatea Coregrafie, cu profesorii: Viaceslav Grițenco, Vera Teplova, Anatolie Cazarenco. Își continuă studiile la Institutul de Stat al Artelor „G. Muzicescu” (actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) (1986—1991).

Pe parcursul activității sale a participat la seminarele metodice ale

coregrafilor din Republică Moldova, precum și în străinătate (1986—2014): Tighina (1985, 1987); Ujgorod (1987), Moghiliiov-Podolsk, (1988) Ucraina; Orhei (1986, 1992, 1993); Bălți (1987, 1988, 1991, 1993); Chișinău (1989, 1992, 2013, 2014)); Cahul (1994); Caracal (1991), Deva (1992) România; Berlin, Germania (2007); Barcelona, Spania (2008); Torino, Italia (2014) ș.a.

După absolvirea Școlii de Iluminare Culturală „Elena Sîrbu” din Soroca a fost angajat în calitate de conducător al Ansamblului de copii de dansuri populare „Alunelul” și paralel coregraf repetitor al Formației de dans popular „Spicușor” de la Palatul de Cultură din satul Țaul, Dondușeni (1985—1987). În anul 1987 revine la baștină și se angajează la Casa Raională de Cultură din Șoldănești (1987—1998), unde fondează și conduce trei ansambluri de dansuri populare: „Trandafirii” (tineret, 1987); „Lăstăreii” (copii, 1990), și „Moștenitorii” (vârșnici, 1991). A cercetat și promovat dansul folcloric din localitățile Șoldăneștiului: „Sârba de la Șoldănești”, „Joc mare și Hora împletită”, „Bătută”, „Polca”, „Ciurul” (culese de la tatăl său — Luca Chiriac), „Cioara”, „Vengherca”, „Jocul prosoapelor” ș.a. În anul 1998 a fost transferat la Circul de Stat din Chișinău, în funcție de maestru de balet (1998—2003), contribuind la temelia Studioului Circului. Concomitent, activează în calitate de profesor de coregrafie la Conservatorul de Stat din Chișinău, Secția Folclor (azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) (1998—2003), unde a predat disciplinele Ritmica, Dansul folcloric, Ținuta scenică ș.a.; la Școala de Arte din or. Cricova, mun. Chișinău, unde înființează Sec-

ția Coregrafie și este profesor de dans popular (1999—2003) și, totodată, fondează Ansamblul de dans popular „Hora Mare”. În această perioadă a fost specialist principal-coregraf în Sectorul de folclor la Centrul Național de Creație Populară (CNCP) al Ministerului Culturii (1999—2004), unde a și participat la Proiectul național „Inventarierea dansului folcloric”.

În 1991 Ansamblul „Trandafirii” de la Casa Raională de Cultură din Șoldănești condus de Mihail Chiriac a reprezentat fosta URSS la Festivalul Mondial al Dansului din fosta Cehoslovacie, or. Brno, Moravița obținând Premiul special al festivalului.

Între anii 2004—2009 se află în Italia, unde promovează valorile coregrafice ale basarabenilor. În calitate de profesor-voluntar de coregrafie al Asociației culturale „Basarabia” din orașul Torino, Italia, aici fondează colectivele de dans popular „Busuiocul” și „Hora Basarabiei” cu participarea copiilor românilor emigrați în această localitate. Revine la Chișinău în anul 2009 și activează până în prezent la Liceul Teoretic „Mihai Viteazul”, unde fondează două ansambluri de dans popular „Busuiocul” și „Lăstăreii”. Paralel este și șeful Secției Coregrafie la Școala de Arte „Alexei Stârcea” din mun. Chișinău (2011—2017).

Prezintă arta coregrafică tradițională la festivalurile naționale: „La umbra stejarului”, s. Cobâlnea, Șoldănești (1988, 1989); „La vatra horelor”, „Alunelul”, Chișinău, or. Orhei (1989—1996); „Mărțișor”, Chișinău (1994—1997); „Nufărul Alb”, or. Cahul (1989); „Nistrule cu apă lină”, s. Vadul-Rașcov, Șoldănești (1989—1992); „Mărgăritare nistrene” or. Soroca (1990, 1991); „Hora mare”, or. Rezina (1995—1997); „Hora de la Prut”, or. Ungheni (2011); Festivalul dansului popular, s. Cociulia, Căteu-Mir ș.a.

Este prezent la diverse spectacole muzical-coregrafice desfășurate în Chișinău, dar și în teritoriu. Între anii 2010—2020 participă cu Ansamblurile de dans „Busuiocul” și „Lăstăreii” din cadrul L.T. „Mihai Viteazul” în spectacolele organizate de către Direcția Cultură și Direcția Generală Educație, Tineret și Sport

a mun. Chișinău; în spectacolele de binefacere în sala Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”, Teatrul de Operă și Balet „Maria Bieșu”, Palatul Național „Nicolae Sulac” ș.a.

Activează și în calitate de cercetător științific al Centrului Național de Creație Populară în baza proiectului republican: „Cercetarea și valorificarea dansului folcloric” (1998—2004).

Ansamblul „Busuiocul” în Croația, 2017

A organizat expediții folclorice în 5 localități din r. Dondușeni (1985—1987), 6 comune din r. Briceni (1986—1987), 9 sate din r. Șoldănești (1988—1992), 4 din r. Teleonești (1990), 7 din r. Rezina (1991—1992), 6 din r. Florești (1993—1994), 7 din r. Orhei (1995—1996), 4 din r. Cahul (1996—1997), 3 din r. Căteu-Mir (1997—1998). În baza acestor cercetări de teren a montat peste 20 de dansuri: „Hangul”, „Hora și sârba”, „Ciurul”, „Învârtita”, „Vengherca”, „Polca”, „Bătuta” ș.a., toate acestea fiind în repertoriul formațiilor fondate și conduse de Dumnealui, precum: Ansamblurile „Hora mare”, or. Cricova, „Lăstăreii” și „Busuiocul” din Chișinău.

A realizat cercetări folclorice în Ucraina, în satele cu vorbitori de limbă română: Apșa de Mijloc, Apșa de Sus, Solotvino (1986); de pe malul drept al Dunării din preajma orașului Vidin, Bulgaria (2001).

Membru al juriului la festivalurile naționale: „Alunelul” (1991); „La fântâna dorului” (2010—2014), sec. Ciocana, mun. Chișinău; „Cine

joacă horele”, Bălți (1994); „Hora Mare”, Rezina (1997). De asemenea a fost membru comisiei de jurizare la festivalurile internaționale: Orșova (1993), Botoșani (1995), Reșița (1996), România; or. Torino, Italia (2006); or. Barcelona, Spania (2007), Festivalul tradițiilor populare „Cătălina” Iași, România (2016, 2019) ș.a.

A participat la multiple festivaluri

internaționale a dansului popular: or. Dolina, reg. Ivano-Frankovsk (1988), or. Harkov (1989) Ucraina; invitat de onoare or. Assemenni, Cagliari, insula Sardinia, Italia (1992); Festivalul dansului popular or. Dragobici reg. Ivano-Frankovsk, Ucraina (1995); Festivalul dansului popular din or. Izmir, Naidîn, Turcia (1996); Suceava (1993), Iași (1994), Năvodari (2003), România; Berlin, Germania (2007); Barcelona Spania (2008); Nisebr (2012), Varna (2013), Bulgaria; Aivalâc (2014), Burhanie (2015), Turcia; Ohrid, Struga Macedonia (2016); Budva, Muntenegru (2017); Veneția, Italia (2018); Varna, Bulgaria (2018, 2021); Umag, Croația (2019) ș.a. unde a fost înalt apreciat.

Din anul 2004 este membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova (secțiunea Coregrafie).

Pentru promovarea și valorificarea dansului popular a fost menționat cu Diploma de merit oferită de Ministerul Culturii (2016).

În 2019 coregrafului Mihail Chiriac i s-a conferit Titlul Onorific „Maestru în Artă”.

Mi-e dor de fericire...

**Interviu cu renumitul coregraf și om de
cultură Mihai Chiriac, Maestru în Artă**

PAVEL POPA

Pavel Popa (în continuare P.P.): Chiar de la începutul interviului nostru, îmi doresc foarte mult să vă amintiți de baștină, de oamenii dragi, dar și de cei care au pus umărul la formare Dvs ca personalitate, despre locurile dragi unde ați copilărit, la ...?

Mihai Chiriac (în continuare M.C.): Dacă dialogăm despre baștina mea, atunci ne vom raporta la cele mai frumoase și semnificative amintiri: din pruncie, adolescență, la tot ce a contribuit nespus de mult la formarea armonioasă a personalității fiecăruia dintre noi, dar nu în ultimul rând la cei **șapte ani de acasă**. *Cei șapte ani de acasă* este o expresie pentru educația pe care părinții o dau copiilor lor. Din perspectivă proprie, anii pe care i-am petrecut alături de părinții, frații și surorile mele sunt cei mai importanți, mai ales primii, când am început să învăț ce este viața, de fapt și cum trebuie să trec prin ea. În acest context, părinții mei au fost foarte pricepuți și ageri, încă din primele zile de viață mi-au atras o atenție sporită. Din clipele când am prins a pricepe și să am rațiune, familia mea mi-a tălmăcit diverse lucruri necesare pentru întreg parcursul vieții: să fiu atent și înțelept, respectuos, să vorbesc când sunt întrebat, să am o conduită condescendentă în societate etc. Aceste norme, dar și acești șapte ani i-am primit de la părinți, frați și surori și încerc să-i transmit în continuare tuturor copiilor care mă înconjoară în fiecare zi. E ceva ce nu repauzează, ci merg mai departe simultan cu timpul. Concluzionând, sesizăm că cei șapte ani de acasă, sau spus altfel — buna educație este cea mai de preț și de calitate haină pe care un om o îmbrăca pe întreg parcursul vieții, iar haina a fost achiziționată din banii strânși în cei șapte ani.

Vin dintr-o familie numeroasă, ceea ce mă bucură foarte mult, deoarece fiind mezinul, am luat cele mai frumoase exemple, învățături de la cei mari.

Satul Olișcani este o localitate cu oameni gospodari format din răzeși cu rădăcini adânci — români adevărați. Este situat pe moșia lui

Grigore Ureche, boier cu funcții politice importante la sfârșitul veacului al XVI-lea, purtător de solii la Poarta Otomană, mare vornic al Țării de Jos pe vremea domniei lui Eremia Movilă, cronicar, logofăt, spătar, sfetnic.

Îmi aduc aminte și acum, în marginea satului de lângă pădure cele cinci cruci cioplite în piatră cu inscripții încă din anul 1443, pe semne că erau ale cuiva.

Formarea mea ca coregraf a fost efectuată în mai multe etape, dragostea de frumos a venit de la părinții mei. Păstrez și acum amintirea lor. Pe când aveam 5-6 ani se organizau șezători, chiar la noi în casă,

Mihai Chiriac împreună cu soția Agnesa

unde părinții erau activi, intonau cântece rar auzite, bogate în sens și adevăr. Astăzi rar dintre ele le mai aud la radio, interpretate de tinerii promotori ai muzicii populare. Tot în acea perioadă am văzut și primele jocuri autentice: *Ciurul, Ițele, Oira, Bătrâneasca* și altele. Cu părere de rău, bunii mei părinți sunt plecați în lumea celor veșnici, chiar și unii din frați sunt în lumea fără dor, dar au rămas amintirile frumoase și cărările bătătorite ale copilăriei de care-mi este dor. Părinții au fost cei care m-au îndrumat și m-au susținut în ceea ce fac în actualitate. Îmi aduc aminte și astăzi de îndeletnicirea artistică, care a început cu 50 de ani în urma în Casa de cultură de la baștină, în primăvara anului 1972, de prima repetiție a ansamblului de dans din

scoală, dirigit de Victoria Emanu- elovna. Pe atunci dansam *Cazaciocul* și *Sârba în doi*, iar la sărbătorile tematice comuniste era și *Iablocika*. Executarea acestor dansuri era inevitabilă. Așa s-a dezvoltat dragostea de dans, ca un blestem frumos, care îmi este frate și astăzi. Au mai trecut 3 ani și am avut fericita ocazie de a fi invitat de către marele coregraf Nicolae Lupov, conducătorul Ansamblului de dans popular *Floricica* de la Casa de cultură din orașelul Rezi- na pentru a dansa în această remarcabilă formație. Era o mare mândrie pentru mine, chiar și pentru părinții mei când mă vedeau în scenă dan-

sând. Îmi pare rău că n-am avut parte să-mi cunosc buneii, dar știu că părinții mei au moștenit cântecul și dansul de la ei. Fiind membrul Ansamblului *Floricica*, mergeam cu spectacole în diverse localități ale raionului, ba chiar am evoluat și în satul meu. Rotunjisem 16 ani. În acea zi băștinașii m-au recunoscut, dovadă era următoarea replică auzită din sală, de la spectatori: *Aista-i băietu' lu' Luca*. Aceste amintiri și nu numai, mă ajută și actualmente să păstrez în memorie valabilitatea autentică a copilăriei și suflul timpului. Toate acestea m-au marcat în perioada aceasta și mă îndeamnă în continuare să fac ceea ce simt. Pentru mine, amintirile frumoase mereu sunt în capul mesei, dându-le o pondere vitală.

P.P.: Care-ți sunt amintirile despre casa părintească, bunei și părinți...?

M.C.: Casa noastră era una tradițională, construită în anii 1960 și era concepută din trei camere: *casa mare* unde erau păstrate cele mai de preț obiecte și haine, sofca cu prosoape de nuntă țesute și broderii confecționate cu cârligelul de către mama în nopțile lungi ale iernilor. De obicei, pe sofcă mama repartiza zestrea surorilor: perne cu fețele brodate tradițional, covoare țesute la război și cele moștenite de la bunici, suluri întregi de țoluri de lână, păre-tare, macat etc.

În sunducul de alături era păstrat comândul (veșmintele de moarte) ale bunicii pregătite de către aceasta din timp. Noi copiii, de fiecare dată eram curioși să descoperim ce păstrează mama în sofcă și în sunduc.

Cele două camere erau despărțite de o sobă cu lejanță pe care ne încălzeam iarna. Tradițional, camera cu lejanca era dormitorul nostru (a copiilor), atât iarna cât și vara. Lejanca se acoperită cu o saltea de puf din pene de gâscă care era foarte moale și confortabilă sau cu una din lână de oaie. Iarna, după săniuș noi copiii ne urcam pe lejanță și ne părea că suntem în luna lui cupor, ne încălzeam și ne uscam hainele.

Odaia de la intrare se numea *tinda* casei unde era cuptorul de copt pâinea și plita. Din tindă intram în *camera copiilor*.

Camera unde dormeau părinții se numea *etac*. Accesul în etac era numai din camera copiilor.

Acoperișul casei, parcă și astăzi îl văd, era din șindrila confecționat de către meșterii din sat: moș *Nicolae Luchian* cu feciorul său mai mare. Noi, cei mai mici priveam cu gura căscată procesul de despicare a buturugilor de salcie și confecționarea șindrilei. Frontonul casei era deplasat deasupra ușii centrale, casa avea două intrări. Frontonul era împodobit cu un cocoș meșterit tot din lemn — simbolul hărniciei. Șandramaua acoperișului era ornamentată cu romburi și cruciuliță.

Mama Agafia cu Mihai în brațe, surorile Tamara și Ana, tata Luca cu Ion în brațe, Veronica, Nicolae, Anatoli, Leonid (primul rând de la stânga la dreapta), (rândul doi de la stânga la dreapta — bunica Maria, (de pe mamă) sora Vasilisa, anul 1962

Cu părere de rău, pe bunei mei nu i-am văzut, dar îi cunosc din spusele mamei și a tatei care ne-au mărturisit cu multă mândrie că era oameni gospodari fiind considerați înțelepții satului. Bunelul Iacob și bunica Maria, părinții mamei mele. erau răzeși, care aveau pământ, trăsură cu cai, moară fiind considerați mai înstăriți, aveau patru copii: Iulia, Grigore, Agafia — mama mea și Anica.

Părinții tatălui meu — Dumitru și Irina Chiriac locuiau în marginea satului în preajma izvorului din țarină care avea cea mai rece și proaspătă apă din localitatea noastră. Ei erau țărani care singuri își prelucrau pământul pentru ași întreține familia compusă din frații Luca și Vasile și o surioară care s-a petrecut din viață foarte devreme și nu mai țin minte cum o chema.

Părinții mei — Agafia Timofte (mama, a.n. 1921) și Luca Chiriac (tata, a. n. 1919) sau cunoscut la *Hora satului* în toamna anului 1939 și sau căsătorit în primăvara anului 1940.

Imediat după aceasta, tata a fost înrolat în armata română și trimis pe front. S-a întors de pe front în anul 1944. Fratele mai mare Leonid s-a născut în augustul lui 1941, în primele luni de război, Vasilisa în 1947

Agafia Chiriac (Timofte), mama lui Mihai Chiriac

în toiul foametei, Nicolae în 1949 în perioada formării colhozurilor și a deportării apoi au venit pe lume Veronica, Ana, Tamara, Ion, Anatol și eu mezinul. Mi-amintesc de înțelepciunea părinților mei, diplomația mamei și hărnicia tatei, sfaturile și îndemnul lor ca noi să fim corecți, să ne iubim credința, neamul și țara, vatra de unde venim și să ne păstrăm identitatea. Le mulțumesc bunilor mei părinți pentru grija lor față de educația noastră, dându-ne studii tuturor: Veronica și Ana au studii în domeniul agriculturii și zootehniei,

Vasilisa — pedagogie, Anatol și Ion, mecanizatori. Eu am îmbrățișat profesia de coregraf fiind fidel tradițiilor populare, meserie moștenită de la părinții mei, care pe timpul lor erau primii la *Hora satului*.

P.P.: Vă invit să aplecăm cugetul asupra semnificației prenumelui Chiriac și v-am constata că este de origine greacă — om cu Dumnezeu în suflet și în faptă, care promovează binele și adevărul, puternic înzestrat cu sentimentul dragostei. Pe cât de adevărate sunt aceste constatări în comparație cu personalitatea Dvs, sau poate aveți o legendă a rădăcinilor străbunilor omului Mihai Chiriac?

M.C.: Numele de familie Chiriac are proveniență greacă — *Chiriacus*. Este un domn, om bun și cu multă înțelepciune. Nu pot să afirm că rădăcinile noastre ar avea o legătură strânsă cu identitatea greacă, dar după câte am întâlnit în diverse surse, numele de familie vine de acolo. Anii au știut să modeleze orice. Și astăzi familia mea Chiriac este întâlnită într-un număr mic în republică, în jur de 1500 de cazuri, în aproximativ 300 localități (date statistice). Mă consider a fi om bun, fiind mereu pregătit să promovez, să descopăr bunătatea și frumosul în orice. Sunt gata mereu să acord ajutor celui care are nevoie, celui care se adresează. La rândul meu, fiind tânăr, am fost ajutat și susținut, acum îmi vine rândul să fac același lucru. Nu pot să afirm și nici să înfirm că numelui meu de familie îi aparține sau nu o legendă, dar pot constata cu siguranță că pe linia tatălui rădăcina familiei o cunosc de la cele trei generații precedente. Chiriac este una dintre zecile familiei (ca și Timofte, Popescu, Ustian, Lupu...) care la începuturi au stat la temelile fondării satului.

P.P.: Mulți dintre noi purtăm al doilea nume și nu doar pentru că părinții sau nașii, atunci, nu s-au putut decide la unul singur. Știm că în tradiția românească se considera că al doilea nume are întotdeauna o

De la stânga la dreapta, I rând — bunica Maria și sora Ana, rândul II: sora Tamara, fratele Anatoli, mama și fratele Ion, rândul III: fratele Leonid cu unchiul Iulian de pe mama

semnificație aparte și poate fi legat de persoanele cele mai deosebite din viața părinților, mai des a mamei. Această tradiție este de origine română, ei purtau (una și aceeași persoană) chiar câte trei nume fiind legată de familia din care făcea parte omul — cu cât aveai mai multe nume, cu atât erai mai respectat, deoarece numele povestea istoria și vechimea familiei din care se trăgeau părinții. De exemplu, în Evului Mediu, în țările creștine copiii erau botezați cu nume de sfinți, să fie protejați și totodată să arate apartenența la o familie creștină. Mai aproape de timpurile noastre, anume părinții dădeau copiilor lor nume după membrii familiei cei mai însemnați sau cei mai apropiați, cum ar fi un bunic foarte respectat de toată lumea sau o mătușă care era și nașă. De obicei se foloseau și numele bunicii din partea tatălui, care era un fel de matroană în familie, sau era un nume de sfânt — obicei păstrat și astăzi. Toate acestea sunt legate de faptul că și DVS purtați două nume: Mircea și Mihai

- Mircea, cuvânt de origine slavă: *pace, cel ce face pace; este un nume deosebit, ce amintește dorința oamenilor de a trai în pace și liniște, în înțelegere și bucurie;*
- Mihai, din ebraica: *omul care se compară cu Domnul, este asemenea unei rugăciuni de slavă închinată Domnului.*

Toate aceste fiind spuse, ne interesează care este secretul că purtați două nume?

M.C.: Ați remarcat corect, că port două nume și mă bucur foarte mult. Primul nume *Mircea* este dorința mamei. La emiterea actelor după nașterea mea, a mers tata la sovietașii sătesc. Auzind numele *Mircea*, secretara a tot căutat într-o carte cu nume, dar fără succes, fiindcă puterea sovietică de prenumele *Mircea* nu știa. Reprezentanții sovietului sătesc se împotriveau la tot ce era românesc, numele fiind refuzat. Tata a mers a doua zi tot la ei cu aceeași dorință. Însă „specialiștii acestei instituții“ i-au propus să fie înregistrat în acte *Mihail*, considerând ei că acest nume este mai aproape de *Mircea*. Mama mea a rămas indignată de acest fapt exprimându-se: *Rusii sa-l numească Mihail, pentru mine este Mircea!* Așa port două nume, împacând inima mamei și capriciile sistemului comunist. În sat mă cunosc de *Mircea*, iar la general de *Mihai*. Iată că și ironia soartei, odată cu nașterea fiului *Marcel*, același examen l-am avut identic cu a tatălui meu în 1962. A doua zi am obținut ca feciorul meu să fie înregistrat cu numele *Marcel* (pe semne, se mai păstra cartea comunistă doar cu nume de origine slavă).

P.P.: Profesia, este o activitate bazată pe o educație specializată dobândită prin studii și exercitată cu regularitate în baza unei calificări corespunzătoare, este un complex de cunoștințe teoretice și de deprinderi practice care definesc pregătirea persoanei.

Înainte de spectacol. Membrii Ansamblului *Busuiocul* la sfat cu Mihai Chiriac

În ce măsură corespunde profesia DVS cu gândurile și speranțele proprii? A îmbrățișa profesia de coregraf este o plăcere, o datorie, o obligațiune față de ceva sau cineva, o mândrie, o valoare socială, o satisfacție proprie, este utilă oamenilor, sau...?

M.C.: Dintotdeauna, eu am fost îndrăgostit în obiceiurile și tradițiile populare ale familiei noastre și ale satului natal. Îmi amintesc cu multă mândrie când veneau nanii de botez, rude apropiate în ospeție la noi cu ocazia unor sărbători și mă puneau să dansez oferindu-mi drept recompensă bani și mici daruri. Eu, din frageda copilărie am fost alături de părinții mei, la hramuri, zile de naștere, nunți, petreceri în armată, iar de frați și surori la majoritatea sărbătorilor care aveau loc în sat: *Jioc*, *Crăciun*, *Anul Nou*, *Duminica mare* etc. Mai ales la cele în cadrul cărora se organiza *Jioc*. Dintre toate artelor tradiționale care făceau parte din rânduiala obiceiurilor de la vatră am îndrăgostit dansul și cântecul popular. Drept dovadă este și participarea mea în cadrul colectivului de dans popular al școlii și al Casei de cultură, mai târziu în cadrul Ansamblului de muzică și dans popular *Floricica* din Rezina. La *Jioc*, alături de frații și surorile mele am deprins pașii autentici de *Horă*, de *Sârbă*, de *Polcă*,

de *Șaier de Ciur* și alte dansuri care constituiau repertoriul tradițional coregrafic al satului meu Olișcani. Aceasta mi-a slujit drept imbold de a alege profesia de coregraf drept meserie pentru toată viața. Astăzi, constat cu fermitate că alegerea mea a fost una corectă, pentru că dansul popular dintotdeauna a însoțit omul la bine și la rău. Prin practicarea artei coregrafice tradiționale contribui la educația armonioasă a noilor generații, considerând arta coregrafică nonverbală dialogul, discursul unei persoane în fața publicului în scopul

organizării unei vieți mai bune, mai fericite.

P.P.: Nu este un secret că ani de-a rândul ați muncit productiv la Casa raională de cultură din orașul Șoldănești dând naștere celor trei formații de dans popular: *Lăstăreii* (copii); *Busuiocul* (tineri); *Moștenitorii* (adulți), colective care cu multă demnitate și har artistic au reprezentat cultura tradițională coregrafică și muzicală, portul popular de sărbătoare a poporului nostru în mai multe țări. Au trecut atâția ani de când nu mai sunteți la Șoldănești, ce sentimente v-au rămas în suflet care stau la baza conexiunii coregrafului cu vatra de proveniență?

M.C.: Cu adevărat, începând cu anul 1987 la îndemnul fostului șef al Secției de cultură a raionului Șoldănești, regretatul Grigore Zănoagă am fost invitat ca specialist la Casa raională de cultură. Aici am fondat 3 formații artistice de dans popular (copii, tineret și vârstnici) unde timp de 8 ani am evoluat pe scenele Palatului Național *Nicolae Sulac*, am participat la diverse festivaluri raionale, republicane și internaționale. Activitatea realizată pe parcursul acestor ani a format o temelie care mi-a oferit posibilitatea să fiu cunoscut ca coregraf atât în republică, cât și peste hotare.

Ansamblul *Busuiocul*, primul rând: dirijorul Ștefan Caranfil, Monica Babuc, Ministru al Educației, Culturii și Cercetării, Mihai Chiriac și Nelly Berezovschi, directorul I.P. L.T. *Mihai Viteazul*, mun. Chișinău, anul 2017

Îmi amintesc și acum că împreună cu Grigore Zănoagă am dat viața Festivalului de folclor *La umbra stejarului*, festival ce se desfășoară și astăzi. Multe amintiri frumoase sunt legate de Șoldănești. Activitatea concertistică a formațiilor de dans *Moștenitorii*, *Trandafirii*, *Lăstăreii* care au avut fericita ocazie de a evolua în fața spectatorilor din diferite țări, ceea ce a avut importanță majoră atât pentru mine ca specialist cât și pentru studierea și valorificarea dansului popular din această zonă folclorică. Tot în acest context, și faptul că în alte case raionale de cultura nu mai întâlnești 3 formații de dans popular recunoscute de către specialiștii din republică. La bază au fost încrederea și dragostea de frumos a membrilor formațiilor. În Ansamblul *Moștenitorii* am avut și dinastia Volociuc (3 frați), familia Stratulat etc. La fel și Ansamblul *Trandafirii* (de tineret) a unit destinele multora dintre ei, astăzi fiind cupluri familiale, purtând în suflet amintirile frumoase a anilor tinereții. Chiar nu demult au făcut legătură cu mine unii dintre membrii Ansamblului de copii *Lăstăreii* cu care am dezvăluit multe amintiri din cadrul repetițiilor, festivalurilor, astăzi având familii, aflându-se departe de rădăcină. Mulți dintre ei au mărturisit că le este dor și ar reveni măcar pentru o perioadă scurtă de timp într-o repetiție ce au avut-o cu 25 de ani în urmă. Proverbul popular *ochii care nu se vad, se uita* uneori vorbește adevărul, nu m-am mai întâlnit cu foștii colegi la Casa raională de cultura, deoarece majoritatea au venit la Chișinău sau au plecat în străinătate, iar la unele manifestări de amploare care au avut loc în incinta acestei instituții, atât eu cât și mulți dintre cei ce au plecat, n-au mai fost invitați, așa că *ochii care nu se vad, se uită*. În acea perioadă am reușit să aduc în scenă diverse creații artistice, bazate pe dansul folcloric, dându-le viață în fața spectatorilor. Repertoriul acestor trei formații a fost alcătuit din peste 17 creații artistice.

P.P.: Care sunt factorii (starea de lucruri) care v-au impus să treceți cu

traiul și serviciul la Chișinău, în lipsa unui loc de muncă și de trai în capitală? Credeți că acest schimb radical în viața Dvs s-a meritat sau realitatea a fost mai cruntă?

M.C.: Chiar de la bun început confirm faptul că schimbul întreprins prin anii 1997-98 de către familia mea s-a meritat. În primul rând am fost susținut foarte mult de către soția mea Agnesa și feciorul meu Marcel. La Chișinău, primul meu loc de serviciu a fost Circul de Stat din Republica Moldova. Aici am muncit cinci ani în funcție de coregraf. Paralel am fost angajat la Conservatorul

potrivit. Dacă m-ar întreba cineva despre semnificația acestui proverb în viața mea ia-și răspunde cam așa: Nu sunt în drept să vorbesc pentru alții, sunt mulți care și-au realizat visul. Eu cred că omul potrivit la locul potrivit sfințește locul. Totul cere timp, pasiune, aptitudini și multă, multă muncă conștiincioasă. Dar pentru DVS a fi omul potrivit la locul potrivit este problema cheie în viață și în creație sau...?

M.C.: Eu consider, pe bună dreptate, că acest proverb românesc mi se potrivește. În anul 1984 cu succes am absolvit Școala de Iluminare

Ansamblul Busuiocul, Festivalul Internațional din Lido di Jesolo, Italia, 2018

de Stat, secția *Folclor*, specialitatea *Canto popular* în calitate de profesor de ritmică și dans și la Centrul Național de Creație Populară, specialist în domeniul *Coregrafie*. În al doilea an (anul 1999) de trai în capitală am înființat secția de Coregrafie la Școala de Artă din or. Cricova în cadrul căreia am fondat în 2000 Ansamblul de dans popular *Hora mare*, formație artistică care există și în prezent. Cu această ocazie aduc mulțumiri unor membri ai formației respective, cum ar fi: Ruslan Lisnic, Nătălița Mardari, Mihaela și Doina Isaev, Olga Vreamea, Natalia Calmăș, Stanislav și Denis Gânga ș.a.

P.P.: Unul dintre cele mai semnificative proverbe din tradiția românească este *Omul potrivit la locul*

Culturală Elena Sârbu, secția *Coregrafie*, din or. Soroca. În timpul studenției am fost chemat la cătănie în or. Odessa la Ansamblul Profesionist de Căntece și Dansuri al Garnizoanei Militare Odessa.

După absolvirea acestei instituții, am fost invitat să muncesc la Palatul Culturii din or. Țaul în calitate de coregraf-repetitor al Ansamblului de dans popular *Spicușor*, unde am activat doi ani. Concomitent cu această funcție am fondat Ansamblul de dansuri populare de copii al acestui renumit Palat de Cultură. Fiind șeful Secției raionale Cultură Șoldănești, dl Grigore Zănoagă a depus tot efortul ca în toamna anului 1986 să revin la baștină la Casa raională de Cultură Șoldănești în calitate de coregraf. Aici am dat viață la

Ansamblul *Busuiocul*, I.P. L.T. Mihai Viteazul, mun. Chișinău, anul 2018

trei formații artistice: ansamblurile de dans popular *Trandafirii* (tineret); *Lăstăreii* (copii); *Moștenitorii* (vârstnici). Aceste trei colective sau bucurat de un repertoriu artistic din partea locului, care peste doi ani sau învrednicit de onorificul titlu *Colectiv model*. Drept dovadă de calitatea interpretativă a formațiilor respective ne vorbește și faptul că în anul 1990 Ansamblul *Trandafirii* a reprezentat Republica Moldova la Festivalul Interrepublican din or. Herson, Ucraina, apoi în vara anului 1991 la cea dea 45 ediție a Festivalului Mondial din or. Strajnițe și Vihodno, Cehoslovacia revenind acasă cu Premiul Special al Festivalului. Apoi au urmat mai multe deplasări de creație în Turcia, România, Ucraina etc. Toate acestea se datorează perseverenței și muncii asiduă întreprinsă de către mine în scopul studierii și cunoașterii în realitate a artei coregrafice tradiționale. Tot în 1991 am absolvit Institutul de Stat al Artelor *Gavriil Muzicescu*.

P.P.: Familia Chiriac și rolul ei în susținerea Maestrului în Artă, coregrafului și a profesorului de coregrafie în viața de zi cu zi? Știu că viața a fost foarte cruntă cu DVS, unul dintre cei mai scumpi membri ai familiei a plecat la Dumnezeu — soția Agnesa, fiul Marcel nu este lângă Dvs, locuiește în Marea Britanie,

cum e când ieși singur? Sau dacă vorbim la figurat copiii tăi sunt membrii ansamblurilor de dans popular *Busuiocul* și *Lăstăreii* de la Liceul Teoretic *Mihai Viteazul* din Chișinău, iar și singurătatea și tristețea nu-ți sunt drumeți în viață?

M.C.: Cred eu, că potrivit cercetării și promovării dansului popular la diverse niveluri, montării în baza dansului autentic a mai multor creații printre care și *Ciurul*, *Hora* și *Sârba*, *Hangul*, *Cioara*, *Polca*, *Alunelul*, *Ostropățul*, *Hora în bățai*, *Bătuta* ș.a., adică, peste 20 de creații coregrafice scenice au slujit la oferirea titlului onorific „Maestru în Artă”. În pri-

Mihai împreună cu Agnesa, Kiev, 1987

mul rând îi sunt recunoscător pentru meritele mele obținute la nivel de țară familiei mele — soției Agnesa și fiului Marcel pentru răbdare și nopți ne dormite în așteptarea mea din diverse turnee naționale și internaționale, cercetări de teren, seminare și ateliere de creație, repetiții deschise etc. Toate acestea au contribuit substanțial la întregirea mea ca specialist de înaltă calificare.

Dar cu toate acestea, uneori, viața este cruntă. De multe ori mă trezesc că singurătatea încearcă să-mi stăpânească spiritul. Este greu când omul drag devine și mai drag și scump Domnului părăsindu-te plecând în lumea celor fără dor, lăsând în urma sa dureri profunde și amintiri de neuitat. Acest caz vorbește despre despărțirea mea pentru totdeauna de omul iubit — soția Agnesa. Dar cine știe... poate pe lumea cealaltă ne vom întâlni și vom fi împreună...

Aceeași singurătate mă frământă și în legătură cu traiul feciorului meu Marcel stabilit în Marea Britanie, dar cu el discut în fiecare seară prin rețelele de socializare și mă bucur foarte mult că are o familie bine încheată și vestea de a deveni tată mă face pe mine să mă simt bunel fericit și împlinit, atunci viața devine mai bună, mai frumoasă, cu sens.

Viața are rostul ei și fiecare dintre noi este dator să o trăiască așa cum o simte, cum crede, uneori după posibilități. Dar dacă vorbesc

Feciorul Marcel împreună cu soția Mariana

Ansamblurile Lăstăreii și Busuiocul la spectacolul aniversar de 70 de ani a compozitoarei Daria Radu, Palatul Național Nicolae Sulac, anul 2017

la figurat atunci familia mea sunt și copiii din ansamblurile de dans popular *Busuiocul* și *Lăstăreii* de la Liceul Teoretic *Mihai Viteazul* din Chișinău unde activez de peste zece ani în calitate de profesor și coregraf al formațiilor sus numite. Chiar mai ieri ne-am întors de la Festivalul Internațional din Muntenegru unde am avut succese deosebite. Iar astăzi mă gândesc la planurile mele de viitor.

P.P.: Trecutul nu poate fi șters ... viitorul nu poate fi ghicit ... pur și simplu trăim prezentul ... Cât și nu ar dori omul, dar viitorul nu-l poate schimba, însă este bine să învățăm din trecut și să încercăm să cugetăm asupra prezentului. Desigur, noi nu suntem în stare să anticipăm viitorul. Dar, persoană care și-a guvernat trecutul controlează viitorul. Pentru noi nu este un secret că viitorul omului nu este scris în carnetul cuiva, fiecare secundă a vieții noastre depinde de noi înșine. DVS va-ți visat viitorul sau vi-l închipuiți cumva, vă împărțiți și cu noi?

M.C.: Nu este un secret că fiecare dintre noi sperăm la un viitor

mai bun, mai fericit. Este un lucru recunoscut, că viitorul exprimă întotdeauna gândurile și speranțele noastre de a ne bucura de un trai mai decent într-o societate cu oameni cu zâmbetul pe buze și în suflet. De a fi sigur pe dorințele și năzuințele proprii pentru ziua de mâine. Trebuie să avem curaj să ne urmăm inima și intuiția, pentru că ele știu deja ceea ce vrem să devenim sau să obținem. Dacă vom crede în noi, în abilitățile noastre, în propriile puteri vom

fi fericiți și vom avea un viitor mai valoros.

P.P.: Sper ca acest interviu să fie unul interesant și cu folos pentru cititorul revistei noastre. Acum nu-mi rămâne mai mult nimic de cât să vă mulțumesc din suflet stimate Mihai/Mircea Chiriac pentru acest interviu, dorindu-vă ca viitorul DVS dar și a artei coregrafice să fie unul ce va contribui semnificativ la întărirea identității noastre. **La mai mult și la mai mare.**

Ansamblurile Busuiocul și Lăstăreii în Italia

Vizitați site-ul www.casadecreatie.md

Biblioteca & comunitatea

MARIA MUCHI, BIBLIOTECA PUBLICĂ TERITORIALĂ, COM. ZÎRNEȘTI, R. CAHUL

Bibliotecile în ziua de azi au de realizat misiuni și sarcini tot mai diverse, pentru implementarea cărora sunt necesare asigurarea unor condiții favorabile pentru studiul, informarea și educarea membrilor comunității aflate în aria lor de servire. Ținând cont de aceste considerente, bibliotecarii au un rol bine definit pentru dezvoltarea constantă a cunoștințelor, a abilităților și a competențelor utilizatorilor, satisfacerea nevoilor ce țin de formarea și informarea membrilor comunității conform celor mai înalte standarde de calitate. Amplificarea gamei de servicii, promovarea accesului egal la educație și cultură, la învățarea pe tot parcursul vieții pentru toți membrii comunității mențin rolul important al bibliotecilor în dezvoltarea comunităților.

Anul 2022 este considerat Anul Consolidării Relațiilor dintre Bibliotecari și Comunitate. Ne dorim ca biblioteca publică din comunitate să aibă un impact pozitiv asupra publicului. În acest sens, am stabilit ca obiectiv general modernizarea bibliotecii și împreună cu beneficiarii, să schimbăm direcția dezvoltării bibliotecii pentru a o adapta la necesitățile utilizatorilor. În acest

context, Biblioteca Publică teritorială Zîrnești a început activitatea proiectului „Modernizăm Bibliotecile — Transformăm Comunitățile”. Este un proiect depus spre finanțare de către Biblioteca Publică Zîrnești împreună cu Grupul Comunitar „Zîrnești+”, fiind una dintre cele 14 localități din Cahul și Ungheni, care au primit suport financiar pentru a implementa inițiativa comunitară în cadrul proiectului EVA.

Scopul proiectului este modernizarea spațiului bibliotecii, unde vor fi create condiții atractive de participare, precum și noi servicii. În cadrul proiectului sunt programate sesiuni de informare privind diversitatea și șansele egale „Femei-bărbați”, abordarea valorilor și principiilor diversității, stereotipurile de gen, violența și discriminarea în societate. Instruirile din cadrul cursului vor motiva 15 beneficiari (8 fete și 7 băieți) utilizarea tehnologiilor informaționale pentru prelucrarea, structurarea și promovarea documentelor istorice locale și postarea lor pe pagina FB a bibliotecii. Istoriile locale colectate ale personalităților atât femei cât și bărbați de toate etniile, cu mare impact în comună vor fi incluse în seturi de istorii locale în

cadrul activității „Digitalizarea istoriei locale”; pe baza interviului vor fi create filmulețe cu personalități din localitate, iar bibliotecă va fi renovată și mobilată.

Prin această inițiativă ne propunem ca biblioteca să devină un spațiu atractiv, unde toți beneficiarii să poată interacționa și comunica cu alți membri ai comunității, optăm pentru mobilizarea și participarea mai activă a acestora în viața socială, culturală și economică, iar Biblioteca Publică să devină un pilon important în viața comunității.

Această inițiativă comunitară este realizată cu suportul AO Centrul Național de Studii și Informare pentru Problemele Femeii „Parteneriat pentru Dezvoltare” (CPD) în cadrul Proiectului EVA „Promovarea egalității de gen în raioanele Cahul și Ungheni”, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de UN Women în parteneriat cu UNICEF, în baza Acordului de Colaborare cu UN Women (Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitate de Gen și Abilitarea Femeilor).

ÎN SPRIJINUL PROFESORULUI

Figura înțeleptului în filosofia antică

DUMITRU APETRI

În toată antichitatea, înțelepciunea a fost considerată drept un mod de a fi, o stare în care individul uman este într-o manieră radical diferită de a celorlalți oameni, fiind un fel de supraom. Filosofia, probabil, este activitatea prin care filosoful învață înțelepciunea. Programul constă (în mod necesar) nu doar în a vorbi și a discuta într-o anumită manieră, ci în a exista, acționa și a vedea lumea într-un mod determinat. În noțiunea de înțelepciune, desigur, este inclusă ideea unei cunoașteri perfecte, strâns legată de perfecțiune și de virtutea sufletului.

Pentru început, înțeleptul rămâne identic cu sine însuși, într-un perfect echilibru al sufletului, adică fericit, oricare ar fi circumstanțele. Socrate astfel, în *Banchetul* lui Platon, își păstrează aceleași dispoziții chiar fiind obligat să suporte foamea și frigul sau, dimpotrivă, trăind în belșug. El poate să se abțină sau să se bucure de lucruri cu aceeași ușurință.

Omul înțelept își găsește fericirea în el însuși, rămânând, astfel, independent (*autarkes*) față de circumstanțele și lucrurile exterioare (ca Socrate, într-o exemplificare, care trăia fiindu-și suficient, după *Memorabilia* lui Xenofon, fără a se preocupa de lucruri inutile). După Platon, este una dintre caracteristicile înțeleptului, ce îl face pe Socrate să spună: „Dacă există un om care își este suficient lui însuși pentru a fi fericit, acesta este, cu siguranță, înțeleptul și dintre toți oamenii doar el are cel mai puțin nevoie de celălalt”.

La Aristotel, înțeleptul duce o viață contemplativă, ce nu are ne-

voie de lucrurile exterioare pentru a se manifesta, înțeleptul găsind în ea fericirea și perfecta independență.

Înțeleptul apare, așadar, ca un fel de sursă de libertate, pe care o descrie foarte bine Horațiu în *Ode*: „Pe omul drept și tare în hotărâri/nici furia mulțimi-ndemnând la rău/și nici tiranul crunt la față/nu pot să-l clatine, nici Austrul/năvalnic domn ce tulbură Hadria,/nici Jupiter cu mâna-i de trăznet grea:/de s-ar surpa-n fărâme lumea,/ne-nfricoșat l-ar lovi ruina”.

Oricum, libertatea interioară nu e o libertate arbitrară și nu e in-tactibilă decât dacă se situează și se depășește în perspectiva naturii și a spiritului său, în cazul scepticilor, a rațiunii critice, ceea ce înseamnă că figura înțeleptului joacă un rol decisiv în alegerea modului de viață filosofic, care se oferă filosofului mai curând ca un ideal deschis de discursul filosofic, decât ca model întrupat de o persoană vie. Stoicii opinau că există foarte puțini înțelepți (poate unul, poate niciunul). În această ordine de idei, aproape toate celelalte școli sunt cam de aceeași părere, cu excepția epicureicilor, care-l venerau pe Epicur ca pe înțeleptul perfect.

Așa sau altfel, singurul înțelept universal recunoscut de toate școlile este Socrate (care nu știa cât este de înțelept). Se mai întâmplă, evident, ca unul sau altul dintre filosofi să-l considere înțeleptul perfect pe unul dintre profesorii săi sau vreo figură renumită din trecut. Un exemplu elocvent e cazul lui Seneca, atunci când vorbește despre Sextius sau Caton ori Porfir când scrie despre Plotin.

De-a lungul istoriei filosofiei antice, găsim diverse și multiple întrebări despre înțelept, principala dintre ele fiind dacă înțeleptul reprezintă un mod diferit de a fi de cel al muritorilor de rând, nu putem spune că figura înțeleptului tinde să se apropie de cea a zeilor sau a lui Dumnezeu? E o tendință care poate fi observată cel mai clar în epicureism. În opinia lui Epicur, pe de o parte (a se vedea *Scrisoarea către Menoiceus*), înțeleptul trăiește ca un „zeu printre oameni”, pe de altă parte, zeii lui Epicur (adică cei ai tradiției din Olimp, dar reinterpretăți de el), trăiesc ca niște înțelepți. Înzestrați cu formă umană, ei trăiesc „în intermundii” (spațiile vide dintre lumi), sustrăgându-se astfel de degradării inerente mișcării atomilor. Ca și înțelepții, ei sunt aprofundați într-o seninătate perfectă nefiind amestecați (în niciun fel) în crearea și administrarea lumii: „Natura divină se bucură negrșit de o durată eternă în pacea cea mai profundă și e separată și depărtată de grijile noastre. Lipsită de durere și primejdii, puternică prin sine însăși și prin propriile ei resurse, neavând nevoie de vreun ajutor de la noi, această natură nu e sedusă de binefaceri și nici atinsă de mânie” (Lucrețiu, *Despre natură*).

Pe alegerea modului de viață epicureic se dă o explicație materialistă genezei universului, într-o convinge sufletul că zeii nu se preocupă de lume. Reprezentarea în cazuză urmarea și scopul de a propune divinul ca ideal de înțelepciune. Astfel, zeii sunt niște înțelepți nemuritori, iar înțelepții sunt zei muritori. Pentru înțelepți, într-un fel sau altul,

zeii sunt prieteni și egali, ei găsin-du-și fericirea în prezența zeilor.

După Aristotel, înțeleptul se consacră exercițiului gândirii și vieții spiritului, divinul devenind modelul înțeleptului, căci, așa cum remarca Aristotel, condiția umană face ca această activitate a spiritului să fie fragilă și intermitentă. Desigur, la limită, ne putem reprezenta un spirit a cărui gândire s-ar manifesta perfect și continuu într-un etern prezent. Gândirea, astfel, s-ar gândi pe ea însăși într-un act etern, recunoscând pentru totdeauna bucuria și plăcerea, pe care spiritul uman nu le-ar cunoaște decât în rare momente. E tocmai descrierea pe care Aristotel o dă lui Dumnezeu, ca prim motor și cauză finală a universului, înțeleptul trăind, într-o atare manieră, intermitentă, ceea ce Dumnezeu trăiește continuu, dar El trăiește o viață ce depășește condiția umană, corespunzând, totuși, cu ceea ce este mai esențial în om: viața spiritului.

Raporturile între ideea de Dumnezeu și ideea de înțelept sunt mai puțin clare la Platon, fiindcă ideea de divin se prezintă sub o formă extrem de complexă și ierarhizată, unde „Divinul” este o realitate difuză, ce cuprinde entități situate la diverse niveluri, cum ar fi Binele, Ideile, Intellectul divin, figura mitică a Artizanului, a Demiurgului lumii și, în fine, sufletul lumii. Platon, însă, a enunțat un principiu fundamental: a merge în direcția opusă răului, ceea ce înseamnă „a deveni, după puțină, cât mai asemănător divinității, după cum asemănarea înseamnă a deveni drept și sfânt, cu înțelepciune” (*Timaios*). Divinitatea apare aici ca model al perfecțiunii morale și intelectuale a omului. Platon îi prezintă pe Dumnezeu și pe zei, înzestrați cu calități morale ce ar putea fi ale unui înțelept. Dumnezeu este adevărat, înțelept și bun; nu are nicio poftă și dorește mereu să facă ceea ce este cel mai bun.

La Plotin raportul între Dumnezeu și înțelept se situează pe nouă niveluri. Întru început, intelectul

divin, în raportul său de gândire, de identitate și de activitate cu el însuși posedă, contopite cu esența sa, cele patru virtuți: gândirea sau prudența, dreptatea, forța și cumpătarea care, în această stare, sunt modelele transcendente ale înțelepciunii, care trăiește o viață foarte înțeleaptă, lipsită de greșeli și erori. Potrivit lui Plotin, sufletul se ridică uneori în experiența mistică, la un nivel superior intelectului, regăsim și în descrierea Unului sau a Binelui trăsături ale înțeleptului: independența absolută, absența nevoilor, identitatea cu sine însuși. De aici rezultă că la Plotin există o evidentă proiecție a figurii înțeleptului asupra reprezentării divinului.

De fapt, filosofii lui Platon, Plotin, Aristotel și Epicur și-l reprezintă pe Dumnezeu mai degrabă ca forță de atracție decât ca forță creatoare, Dumnezeu fiind modelul pe care ființele încearcă să-l imite și Valoarea ce le orientează alegerile.

Înțeleptul stoic cunoaște aceleași fericire ca și Rațiunea universală, personificată alegoric de Zeus, deoarece zeii și oamenii au aceeași rațiune, perfectă la zei, perfectibilă la oameni, fiindcă numai înțeleptul a atins perfecțiunea rațiunii, făcând să coincidă rațiunea sa cu rațiunea divină, voința sa cu voința divină. Virtuțile lui Dumnezeu nu sunt superioare celor ale înțeleptului.

Seneca are un text remarcabil, unde sunt asociate contemplarea lumii și contemplarea înțeleptului: „Eu, cel puțin, îmi petrec mult timp în contemplarea înțelepciunii: o privesc la fel de mirat cum privesc universul, pe care deseori mi se pare că-l văd atunci pentru prima oară” (Seneca, *Scrisori*). Observăm aici două exerciții spirituale: contemplarea lumii (pe care-l cunoaștem foarte bine) și contemplarea figurii înțeleptului (pe care abia l-am întrezărit). Dar, pentru a contempla lumea și pentru a contempla înțelepciunea trebuie să dobândim o viziune nouă, un nou aspect al raportului filosofului cu timpul. În cazul dat, nu e vorba numai de a

percepe și de a trăi fiecare moment al timpului ca și cum ar fi ultimul, ci trebuie perceput de asemenea ca și cum ar fi primul, cu toată straniețtea apariției lui bruște, așa cum spune epicureicul Lucrețiu: „Dacă toate aceste obiecte ar apărea brusc privirilor muritorilor, ce am putea găsi mai minunat decât această totalitate a cărei existență imaginația omului abia dacă a închipuit-o” (Lucrețiu, *Despre natură*).

Ceea ce explică legătura intimă între contemplarea lumii și contemplarea înțeleptului este aceeași idee a caracterului sacru/supraomnesc al înțelepciunii. Același Seneca opina că „în adâncurile unui codru bătrân, în liniștea sălbatică, la izvorul marilor fluvii, în fața adâncimii de nepătruns a lacurilor cu ape întunecate, sufletul trăiește sentimentul prezenței sacralui. Dar îl încearcă la fel admirându-l pe înțelept. Oare nu vei fi cuprins de admirație văzând acel om pe care nu-l sperie primejdiile, iar pasiunile nu l-au atins, fericit în nenorocire, liniștit în mijlocul furtunilor, privind de sus oamenii și văzându-i pe zei de la nivelul său? În fiecare om de bine locuiește un zeu. Care zeu? Nicio certitudine; dar este un zeu” (Seneca, *Scrisori*).

Așadar, a contempla lumea și a contempla înțelepciunea înseamnă (în cele din urmă) A FILOSOFA, adică a realiza o transformare interioră, o mutație a viziunii, ce permite recunoașterea în același timp a două lucruri, cărora le acordăm rareori atenție, splendoarea lumii și splendoarea normei care este înțeleptul. Mai înseamnă că Măria sa, Conștiința de sine, este inseparabilă de o expansiune în întreg și de o mișcare prin care eul se reinstaurează într-o totalitate ce-l înglobează, dar care, departe de a-l ține prizonier, îi va permite să se dilate într-un spațiu și un timp infinit: „Îți vei deschide un imens spațiu liber, îmbrățișând cu gândirea universul întreg” (Marcus Aurelius, *Cugetări*). Vorba lui Immanuel Kant: „Cerul înstelat de asupra mea și legea morală în mine”.

Brânza de oi ... ca la Curtoaia

ANA IACHIMOVSCII,
MUN. UNGHENI

Îndeletnicirea de a face brânză de oi am deprins-o în timp ce îmi ajutam părinții. Mie personal, îmi face o mare plăcere să fac brânză de oi și, fiecare pas îl savurez cu multă satisfacție.

Drumul unei brânze gustoase începe de la stână, adică, mai întâi ne ducem și dăm oile la strungă, pentru ca ciobanii să le mulgă.

La stână strecurăm laptele prin strecătoare într-un vas și apoi, acasă, îl mai strecurăm o dată, printr-un material mai dens. După care, cât e laptele cald, îi adăugăm cheagul (noi nu folosim cheag din comerț), 1 lingură la 10 litri de lapte, amestecând bine, îl lăsăm să se închege câteva ore.

Apoi, laptele încheșat, îl mestecăm și îl lăsăm pentru 30 minute, până ce iese zerul deasupra. Pregătim strecătorile și turnăm laptele încheșat în ele și le formăm după ce dimensiuni dorim, și îl atârnam pentru ca zerul să se scurgă.

Zerul obținut îl punem la fiert și, astfel, obținem urda.

După 24 de ore sau și mai mult (depinde cât e de cald în încăperea), după ce se scurg cașurile de zer, le scoatem din strecători și le punem într-un vas pentru câteva ore, astfel, storcând zerul și pentru a căpăta o formă mai rotunjită.

După care, pregătind sarea de cea gemă, iau câte un caș, îl tai felii și le scald prin sare, apoi le așez pe masă sub unghi, ca să se scurgă zerul cel sărat, astfel, feliile de brânză își iau sarea de care au ne-

voie. După o zi sau o zi și jumătate, iau toate feliile de brânză și le spăl în zerul cel sărat, de surplusul de sare, care nu s-a topit și de elementele mărunte din sare, astfel, obținând feliile de brânză proaspătă și frumoase, pentru a fi puse în puțină (vas) pentru iarnă.

Noi brânza o punem pe iarnă cu zer sărat (zerul cel ce se scurge de la cașuri îl fierbem și, astfel, obținem urda. Când punem urda la scurs iese un zer foarte limpede). La acel zer limpede, de te prevezi prin el, adăugăm sare, mestecând, până se topește sarea. Pentru a verifica dacă zerul are destulă sare aduc un ou de găină și îl punem întreg, dacă oul se ridică la suprafață, atunci zerul e bun, de a fi turnat peste brânză, dacă oul nu se ridică, atunci, mai adăugăm sare. Și, astfel, adăugăm zerul peste brânză și o conservăm pentru iarnă.

Drumul brânzei este foarte lung, dar rezultatul și gustul cel mai mult contează.

(Informatoare: Ana, fiica lui Ștefan Golimaz din satul Curtoaia, raionul Ungheeni.)

Marica Balan, actriță de teatru și film
(1.04.1936, s. Dimitrești, jud. Ismail —
21.02.2014, s. Cocieri, r. Dubăsari)

